

Skupina Přezpólni je sobotnu swjedžensku akademiju Maćicy Serbskeje w Serbskim muzeju wobrubila. Foće: SN/Maćij Bulank

Přichod syna w Ruskej byl

Jan Arnošt Smoler měješe wosebity počah k Ruskej, štož jeho jězbje do tohole kraja wobkrućatej. Ludmila, jeho 23. awgusta 1851 rodžena přěnja džowka z přěnej mandželskej Amaliju, bě so ze swo-

„Spěw ‚Knezowy jandžel‘ je wot prapremjery 25. meje 2002 móhtrjec hit serbskeje chóroweje literatury. Słowa su wuwzate z ‚Požohnowanskeho teksta‘ wot komponista a wot Měrka Šoŕty serbskeje rěči přiměrjene. Adresat toho w spěwje mjenowaneho žohnowanja na puć je nětko čłowjek ...“ *Marka Cyžowa*

jim mandželskim, wučerjom Michałom Čochom, 1878 po kwasu přesydlila do ruskeho Nižneho Nowgoroda, hdžež „nastupi Čoch městno wyšeho wučerja na tamnišim zemjanskim gymnaziju ... a postupi spěšnje ke konkretorej“. Po woli Smolerja měješe wosme džěčo, 2. apryla 1865 rodženy syn Jan Jarosław, swój přichod w Ruskej. Tak poda so 13lětny z wowku 1878 k sotře Ludmili, hdžež wotnětka na Nižnonowgorodskim zemjanskim gymnaziju dale wuknješe. To zmóžni jemu stipendij, kotryž bě sej Smoler ze srědkow słowjanskeho dobroćelskeho komiteja wuprosył. Wuměnjenje bě, zo syn – nětko Iwan Iwanowič mjenowany – z docpěтым 15. žiwjanskim lětom k prawosławnej cyrkwi přestupi. Po wuspěšnej maturje a studiju w Pětrohrodze skutkowaše wón we wšelakich ruskich ministerstwach. „Smolerjowej džěsći a jeju swójbje slušejšej w caristiskej Ruskej k nahladnemu byrgarstwu ...“ Rewolucija 1917 pak jich z mocu trjechi, rozprawješe Trudla Malinkowa w dalšim přednošku. We wobłuku swojeje drugeje jězby do Ruskeje přebywaše Smoler dlěši čas tež pola džowki w Nižnym Nowgorodze.

Deuťšerec dom naša

Farar Michał Domaška bě Jana Arnošta Smolerja a Amaliju Deuťšerec ze Židowa 3. awgusta 1851 w Nosaćicach zwěrował. Rešerše w cyrkwinskih knihach zmóžnichu referentce, hłubšo informować tež wo přěnej mandželskej Smolerja. Při tym je Trudla Malinkowa jeje maćerny dom wuslědžiła, kotryž namakaš džensa na Židowskej 40. Twarjenje znajemy jako bywši „Gasthaus Krause“. „Dom je starši hač 200 lět a w swojej zakładnej twarskej substancy w dalokej měrje originalnje zdžeržany“, wědomostnica wuswětli. W nim bydleše Smolerjec swójbha hač do lěta 1873, hdyž do Maćičneho domu přěcahny.

Nastupajo džěci Jana Arnošta Smolerja – Ludmila, Wladimir (Měrko), Olga, Marko, Stanisław, Cyril Jarosław, Jan Jarosław – referentka rozprawješe, do kotreje šule běchu chodžili, hdže buchu konfirměrowani a kotre powołanje su nawuknyli. Po smjerći mandželskeje

„Serbja wobchowachu džakowne wopomnjeće Jana Arnošta Smolerja, kiž bě z buďerjom narodneje mysle a je njehladajo njelochkich wosudow w swojej swójbje přez swoje woporliwe skutkowanje na mnohich polach zakłady za džensniše mnohostronske narodne žiwjenje kładł.“

Trudla Malinkowa

Amalije 1868 woženi so Smoler 1870 druhu raz, a to z Ernestinu Heinzelmanec. Tež wo jeje žiwjenju a socialnym pochadze su přitomni z přednoška zhonili.

Trudla Malinkowa wobswětli dale potomnikow třoch džěci Ludmile, Marka a Iwana Iwanowiča a poda wo nich tójšto zajimawych faktow. W tej dokładnosći je wona tak skerje njeznatu stronku wo Smolerju wotkryła. ■ **Axel Arlt**

Zastupjerjo serbskich towarstwow a institucijow su do swjedženskeje akademije na Smolerjec rownišču na Budyskim Hrodžišku wěnc a kwěćele počožili.

Ze słowjanskich žórłow čerpał

Wo swjedženskej akademiji Maćicy Serbskeje na česć Jana Arnošta Smolerja

Swjedženska akademija, wuhotowana wot Maćicy Serbskeje składnostnje 200. narodnin Jana Arnošta Smolerja minjenu sobotu w Budyskim Serbskim muzeju, je přitomnym wuwědomiła, kak běchu dožiwjenja w słowjanskich krajach a spomóžne styki do nich žiwjenje a skutkowanje wuznamneho wótcinca wobwliwowali. Předsyda Domowiny Dawid Statnik měješe w swojim witanju fakt tychle Smolerjowych počahow za korjenje džensnišich zwiskow Domowiny w Federalistiskej uniji europskich narodnych mjeńšin a w mjeńšinowej radze. Referentce stej to mjez druhim konkretne na jednanju Smolerja zwobrazniłoj: Marka Cyžowa hladajo na wuwice serbskeje hudźby a Trudla Malinkowa z wuskutkami na Smolerjec swójbhu.

Nastork z českeho Turnowa

Za swój přednošk bě Marka Cyžowa znate žórła předžětała a pokaza z někotrymi markantnymi příkladami, kak wažne Smolerjej bě słowjanske nazhonjenja na kulturnym polu wužiwać, zo by serbske narodne začuće budžił. Wurězk z jeho awtobiografije wo wopyće 1843 w českim Turnovje měješe referentka jako „podklad za to, zo je so Smoler wot tohole dožiwjenja za přihot serbskich spěwanskich swjedženjow wjesć dał“. Tak, kaž běchu spěwne swjedženje wuraz patriotiskeje zmyslenosće w dobje před-

měra w 19. lětstotku, wuznamjenichu so tele podawki z nowym razom tam zanošowanych pěsnjow. „Duch narodneho wozroźdenja postajowaše słowa nowych

„Jara zahe je Smoler spóznał wuznam wuskich stykow k wučencam słowjanskich krajow. Džensa bychmy to němsce mjenowali ‚netzwerken‘. To je wjace, hač so jenož raz zetkać; to woznamjenja tež, čas a prócu za wudžeržowanje stykow nałožować, zo bychy za wobě stronje wunošne byli.“ *Dawid Statnik*

spěwow, kotrež njewobspěwachu swoju najblišu domiznu, ale čím bóle Łužicu, wótcinu ...“, Marka Cyžowa praji. Hižo za 1. serbski spěwanski swjedžen 17. oktobra 1845 zapřija Smoler doprědkarske słowjanske melodie do programa. Při tej składnosći spisa wón serbski tekst pozdžišeje narodneje hymny 1918 wutworjeneje Českosłowakskeje republiky „Kde domov můj?“. Pěseň „Hdže statok mój“ po melodiji Františka Škroupa je džensa kruće w serbskim spěwnym bohatstwe zakorjenjena. Jako dalši příklad mjenowaše referentka spěw „Ja Słowjan sym“,

kotrehož tekst bě Smoler k ruskemu hłosej zbasnił. Tele wuznaće je komponista Alfonsa Jancu (1933–1989) pohonjało, temu spěwa „hudźbnje předžětać w swojim koncerće za trubku, bjadła a smyčkowy orchester z lěta 1986. Z tutej sfinniskej twórbu je Janca Janej Arnoštej Smolerjej w serbskej hudźbje pomnik stajil“, Cyžowa potwjerdzi.

Zapřijeća njedefinowane

W přednošku zblíži rěčnica přitomnym wuznam Smolerjowych rozprawow wo spěwnych swjedženjach w Tydženskich Nowinach na příkladže přěnjeho. Jako brach bě wona wuslědžiła, zo njejsu zapřijeća definowane, a prašeše so: „Što rozumimy pod zapřijećemi pěseň, ludowa pěseň, narodna pěseň resp. spěw, ludowy spěw, narodny spěw, spěw pěsnič, pěseň spěwač?“ Marka Cyžowa skedžbni na to, zo ma serbski słowoskład tu definowane synonymy. „Bych sej wěste wobmjězowanje přała. Ale praksa přez lětstotki to hižo znjemóžnja“, rěkaše jeje rezimej.

Přednošk skonči so ze zhładowanjom na započat předslowa zběrki „Pěsničkow“, tak mjenowane „Požohnowanje na puć za přěni zwjazk“. Tam wuwzate słowa su tekst mjeztym jara woblubowaneho spěwa „Knezowy jandžel“, kotryž bě Günter Schwarze za nadawkowu twórbu „Bautzner Psalm“ składnostnje jubileja 1 000 lět Budyšin 2002 skomponował.